

Publications de l'Université
de Tehran
No. 485

BIBLIOGRAPHIE

DES

CATALOGUES DES MANUSCRITS PERSANS

Par

IRAJ AFSHĀR

Secrétaire du Groupe Bibliographique National Iranien

Tehran
1958

Publications de l Université
de Tehran
No 485

BIBLIOGRAPHIE

DES

CATALOGUES DES MANUSCRITS PERSANS

Par

IRAJ AFSHAR

Secrétaire du Groupe Bibliographique National Iranien

Tehran
1958

Préface

En 1954, alors que je me livrais à une étude sur les bibliothèques universitaires à l'UNESCO, j'appris qu'un crédit était alloué pour la préparation des bibliographies et études sur l'organisation des bibliothèques

A mon retour d Europe et après avoir formé le Groupe bibliographique national iranien, trois sujets d'étude furent proposés á l'UNESCO et vu l'importance du sujet l'UNESCO accepta *La Bibliographie des Catalogues des Manuscrits Persans dans les Bibliothèques du Monde*

La bibliographie des catalogues des manuscrits persans a une importance spéciale pour notre pays La technique de l'imprimerie faisant son entrée très tardivement en Iran, les gens se rapellent encore que les étudiants et les érudits écrivaient eux-mêmes les livres dont ils avaient besoin, ou les faisaient écrire par des calligraphes.

D'un côté l'ancienté de l'instruction et l'existence de différents livres dans les différentes branches des sciences en Iran, et de l'autre côté

l'inexistence de l'imprimerie ont augmenté le nombre des manuscrits en Iran

La civilisation iranienne répandue en Orient, les livres persans se trainèrent depuis les limites de la Chine jusqu'au nord de l'Afrique et nos voisins, surtout l'Inde et la Turquie, ont été des demandeurs sérieux des livres persans et les ont gardés dans leurs bibliothèques

Quand l'Occident se tourna vers la civilisation orientale encore une quantité de livres persans voyagèrent de l'Iran et des autres parties de l'Orient en Europe de telle sorte que les manuscrits persans se trouvèrent répandus en Asie, en Afrique et en Europe

Etant donné que le goût pour la peinture, l'enluminure, la reliure et la calligraphie du peuple iranien se manifeste dans les livres, on peut dire que nul peuple n'a pu produire des manus-crits comparables à ceux sortis des mains des artistes iraniens. C'est pour cela que les livres persans ont une importance pour leur valeur littéraire et scientifique ainsi que pour leur technique

Avec la *Bibliographie des Catalogues des Manuscrits Persans* nous prenons connaissance de l'exis-

tence des livres persans dans les différentes parties du monde C'est le premier pas essentiel qu'a fait Monsieur Iraj Afshar avec le concours du Groupe Bibliographique Iranien

Le second pas serait de réunir tout le contenu de ces catalogues et d'en faire le Grand catalogue des manuscrits persans, livre qui nous permettra d'indentifier les mauscrits et le lieu ou ils se trouvent

Ce dernier travail aurait un intérêt double on entendra moins la formule «exemplaire unique» et les chercheurs pourront faire des recherches sur différents exemplaires

Je dois remercier Monsieur Iraj Afshar de sa tâche, le Groupe Bibliographique Iranien de sa collaboration et le professeur Said Naficy de ses mille courtoisies

L'aide de l'UNESCO a été toujours regardée comme très précieuse par les iraniens

Dr M Saba

Président du Groupe Bibliographique National Iranien

موزهٔ پارس (شیراز) ۸۷
« الحریره ۱۶۳
« عراق ۱۵٤
« هرات ۳٦، ۲۰۵
« هنری متروپولیتن ۱۹

کتابخانهٔ ملی ملك (طهران) ۸۷، حاشیهٔ ص ۳۰
» معمار العلماء ۲۰۳
» موزهٔ الحریره ۱۶۳
» » هرات ۳۶، ۲۰۵
» » عراق ۱۵٤
» مهرشاه سلطان ۱۳٤
» ناصریه ۲۰۳
» نابیانا ٦۷
» نسخ خطی شرقی مدارس ۱۷٦، ۱۹۹
» نور عثمانیه ۱۳۵
» نو کالج ٦٤
» واتیکان ۷۳، ۷٤، ۸۰، ۲۱۵
» ورسای ۱٦۰
» وزارت دارائی (طهران) ۸٤
» وزارت معارف افغانستان (کابل) ۳٦
» ولی الدین ۱٤٤
» ینگی جامع ۱٤۳
» ینگی مدرسه ۱۰۷
» یحیی افندی ۱٤۵
موزهٔ آستان حضرت معصومه (قم) ۸۷
» ایران باستان ۸۷
» بریتانیا ٦۱

کتابخانهٔ مدرسهٔ کلکته ۱۸۷
» » محصرباشی ۱۵۵
» » محمدیه (موصل) ۱۵۵
» » محمدیه (بمبئی) ۱۸۱
» » مروی حاشیه ص ۳۰
» » مصلی ۱۳۲
» » ملارکر ۱۱۵
» » الواعظین ۲۰۳
» » السی‌شیت ۱۵۵
» » النبی‌یوسف ۱۵۵
» » نعمانیه ۱۵۵
» » یحیی‌پاشا ۱۵۵
» مرشدآباد ۲۰۳
» مرکزی‌بخارا ۳۲
» مرکزی دانشگاه (طهران) ۹۰، ۹۲، ۹۵
» مسلم انجوکیشمل کانفرنس ۲۰٤
» ملافیروز (بمبئی) ۱۷۸، ۱۸۰، ۱۹٦، ۲۰٤
» ملی (پاریس) ۱۵٦، ۱۵۷
» » (توریمو) ۷۵
» » (طهران) ۸۷، ۹۰، ۹۱، حاشیهٔ ص ۳۰
» » (ویلز) ۵۰

کتابخانهٔ کمبگر کالج ۵۸
» گوتا ۱۳
» لاله‌لی ۱۳۰
» لیدر ناتا ۵۲
» مجلس‌شورای‌ملی ۸۱، ۸۳، ۹۰، ۹۳، حاشیهٔ ص ۳۰
» محمدآغا جامع ۱۰۷
» محمدپاشا ۱۳۳
» مدرسهٔ احمدیه ۱۵۵
» » اسعدافندی ۱۰۷
» » اسلامیه ۱۵۵
» » جامع الباشا ۱۵۵
» » جامع بکرافندی ۱۵۵
» » جامع الحابون ۱۵۵
» » جامع حرام ۱۵۵
» » جامع المحمودین ۱۵۵
» » حجیات ۱۵۵
» » حسنیه ۱۵۵
» » سرویلی ۱٤۰
» » صدر (طهران) حاشیهٔ ص ۳۰
» » عالی‌سپهسالار ۸۲، حاشیه ص ۳۰
» » عبدالرحمن‌چلبی ۱۵۵
» » فاضلیه ۸٦

کتابخانهٔ شیخ مراد ۱۲۳
» طبی نور در یا با ۷۷
» عاشر افندی ۱۱۱
» عاطف افندی ۱۱۲
» عموجه حسین ۱۰۸
» عمومی آکادمی اوپسالا ۱۵۰
» » مادرید ۱٤۲
» » ترکستان ۲٦
» » شرقی ۲۰۹
» » شرقی بانکی پور ۱۷۵
» » معارف (طهران) (به کتابخانهٔ ملی نگاه کنید)
» فاتح افندی ۱۳۱
» فیض‌الله افندی ۱۲۳
» قره‌چلبی‌زاده حسام‌الدین ۱۳۷
» قره‌مصطفی پاشا ۱۳۲
» قلیج‌علی پاشا ۱۳٦
» قیوجی مراد ۱۳۲
» کارادانتسه ٦۸
» کالج اتن ۵۳
» کالج تریستی ۵۹
» کوپریلی‌زاده احمدپاشا ۱۲۹
» کوپریلی محمدپاشا ۱۲۹

کتابخانهٔ راغب پاشا ۱۳۸
» رامپور (راممور) ۲۰۳، ۲۰۵، ۲۱۳
» رستم پاشا ۱۳۳
» ریاست مطبوعات افغانستان ۳۶
» سلطان اوده ۲۰۱
» سلطان المدارس ۲۰۳
» سلطنتی (طهران) ۸۷، ۸۹، حاشیهٔ ص ۳۰
» » برلن ۱۴
» » شرقی ۱۴۹
» » درسدن ۵
» » دانشگاه پطرزبورگ ۳۰
» » وین ۳۴
» » ویندوبنسیس ۷۰
» » هافنیینسیس ۱۴۸
» » و دانشگاهی ارلانگن ۱۰
» » و دولتی مونیخ ۱، ۲، ۸
» » و عمومی سن پطرزبورگ ۲۴، ۲۵
» سلیمانیه ۱۴۱
» سلیمیه ۱۳۹
» سناتور باسیو بیاس ۶
» شرقی سبحان الله (بکتابخانه دانشگاه اسلامی علیگره نگاه کنید)
» » کلمانتینوی واتیکان ۶۶

کتابخانهٔ دانشگاه بورنیو ۷۶
» » دکا ۲۰۰
» » دولتی آسیای‌میانه (درتاشکند) ۳۱
» » طهران (بکتابخانهٔ‌مرکزی دانشگاه رجوع کنید)
» » کلمبیا ۲۰
» » کمبریج ۳۷، ۴۱،۴۲،۴۳
» » کوپنهاك ۱۴۸
» » گلاسکو ۶۵
» » لکهنو ۲۰۵
» دانشگاهی استراسبورگ (وناحیه‌ای) ۱۶۴، ۱۶۷
» » برسلو (ودولتی) ۱۶۸، ۱۶۹
» » بوبینگن ۴
» » لیپزیك ۱۶
» درباری وناحیه‌ای کارلسروه ۱۱
» درسخانهٔ جامع قپو آغاسی ۱۲۶
» دستور مهرجی‌رانا ۱۸۳
» دوکملی‌بانا ۱۱۹
» دولتی‌برلین ۹
» » کابل ۲۰۵
» » لاهور ۱۹۱
» » هامبورگ ۳
» دیوان هند (بکتابخانهٔ ایندیا آفس نگاه کنید)

کتابخانهٔ حاج سلیم آغا ۱۲۸
» حالت افندی ۱۲۵
» حبیب گنج ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۱۴
» حکیم اوغلی جامع ۱۳۲
» » » علی پاشا ۱۲۷
» حمیدالله ۱۲۴
» حیدرآباد ۱۷۹
» خدابخش ۲۰۷
» خدیویه ۱۷۰
» خسرو پاشا ۱۱۷
» دارالعلوم اسلامیهٔ پشاور ۲۰۵، ۲۰۸
» داماد ابراهیم پاشا ۱۲۰
» دامادزاده قاضی عسکر محمدمراد ۱۱۸
» دانشکدهٔ پزشکی (طهران) ۹۳
» دانشگاه ادینبورگ ۳۸
» » استانبول ۱۰۱
» » اسلامی علیگره ۲۰۴، ۲۱۱، ۲۱۴
» » اوپسالا (پادشاهی) ۱۵۱، ۱۵۲
» » بمبئی ۱۹۸
» » پرینستون ۲۱، ۲۲
» » پنجاب ۹۰، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۲۰۵

کتابخانهٔ اسمعیل آغا ۱۲۳
» اسمی‌خان سلطان ۱۲۱
» امانوئل ۶۸
» امیر کمانکش ۱۲۶
» انجمن پادشاهی آسیائی (درلندن) ۴۷، ۵۴، ۵۵
» » » » (شعبهٔ بمبئی) ۱۸۴
» » » » بنگال ۱۷۷، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۹۲، ۱۹۳
» » مستشرقان آلمان ۱۲
» انستیتوی شرقی کاما ۱۸۲
» ایندیا آفیس ۴۸، ۶۲
» بشیر آغا ۱۱۴
» بنیاد ترجمهٔ آثار شرقی (درانگلس) ۵۴
» بودلیان ۳۹، ۴۰، ۴۹، ۶۳
» بوهار ۱۹۵
» پتنه ۲۰۳
» تیپوسلطان ۲۰۳
» جامع ایوب ۱۲۲
» جامع محمد آغا ۱۴۷ (بکتابخانهٔ محمد آغا جامع نیز نگاه کنید)
» جامع والده‌عتیق ۱۲۶
» چلبی عبدالله‌افندی ۱۱۵
» چورلیلی علی‌پاشا ۱۱۶
» حاج بشیر آغا ۱۱۳

نام کتابخانه ها

آستان حضرت عبدالعظیم ۸۷

» شاه نعمةالله ۸۷

آکادمی علوم ازبکستان ۳۳

» پادشاهی شرقیون ۳۵

انستیتوی زبانهای شرقی پطرزبورگ ۲۹

بریتیش موزیوم ۶۱

کتابخانهٔ آزاد فیلادلفی ۲۳

» آستان قدس رضوی ۸۵، ۸۷، حاشیهٔ ص ۳۰

» آصفیه (در ترکیه) ۱۱۰

» آصفیه (در هند) ۲۰۳، ۲۰۶، ۲۱۰

» آقسرای‌زاده والده جامع شریفی ۱۰۹

» آکادمی علوم تورینو ۷۵

» » لینچی ۷۸

» » لندن ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴

» آمبروزیانا ۷۱

» ابراهیم افندی ۱۳۱

» ادوارد براون ۵۶

» اسعد افندی ۱۰۶

V

Vollers, K 16

W

Weir, T H 65
Wickerscheimer, E 167

Y

Yohannan, A 19

Z

Zettersteen, K V 152

Ritter, H 103
Robertson, E 38
Romaskewich, A 28
Rosen, V R 29, 30, 79
Ross, E D 62, 175, 197
Rossi, E 80
Rousseau 165

S

Sachau, E 63
Salemann, C 30
Sarfaraz, A 198
Sastari, S 199
Schefer, Ch 166
Semenov A A 31, 32, 33
Serjeant, R B 64
Siddiki, A 200
Simsar, M A 23
Smith, D E 218
Sparvenfeldius, I 150
Spenger, A 201, 219
Stchoukine, I 101, 220
Stewart, C 202
Strothmann, A 15

T

Tauer, F 104
Torenberg, C J 151

Nazır Ahmad 193, 194
Nıcholson, R A 56

O

O'Connor, W C S 57
Ostrup J 147
Ouseley, W 217

P

Palmer, E H 58, 59
Pertsch, W 13, 14
Pızzı I 76, 77, 78

Q

Quarıtch, B 60

R

Rehatsek, E 196
Rıchter, G 169
Rıedel, W 149
Rıeu, Ch 61

K

Kahe, E 26
Kamalu-d Din Ahmad 187
Kerney, M 52
Krafft, A 35

L

Landauer, S 11, 164
Lindsay, J L 52

M

Maeteau 159 (دارندهٔ مجموعه)
Mai, A 74
Margoliouth, D S 53
Marsigli 79 (دارندهٔ مجموعه)
Martinovitch, N N 20, 21
Mehren, A F 148
Mikloukho Malkai, N D 27
Moghadam, M 22
Morley, W H 54, 55
Muhammad Abdullah 188, 189, 190, 191
Muhammad Hedayat Hossein 192
Musharraf-ul Hakk 12

N

Nallino, C A 75

G

Gachet، Dr 162 (دارندهٔ مجموعه)
Garrett، R 21، 22 (دارندهٔ مجموعه)
Goeje، M J de 172، 174
Granges، A des 161 (دارندهٔ مجموعه)
Guidi I 69

H

Hadi Hassan 216
Hammer G de 70، 71، 72
Hansen، Olaf 9
Hazir Razawi 193، 195
Hitti Ph K 22
Hodgson، W B 17 (دارندهٔ مجموعه)
Hoe، R 18
Horn، P 73، 102
Houtum-Shindler، A 44
Houtsma، M Th 172

I

Irmisher، J C 10
Ivanow، W 185، 186

J

Jakson، W 19
Jong، P de 173، 174

Codrington, O 47
Crawford 52
Curzon 185 (دارندهٔ مجموعه)

D

Decourdemanche, J A **157**, 158
Dhabhar, E B N 180, **181**, 182, **183**
Dorn, B 24, 25
Dozy, R P A 171

E

Edhem, F **34**
Ethe, H 38, 48, 49, **50**, **63**
Ewald, G H 4

F

Fagnan, E 163
Fleischer, Henricus Orthobius 5, 6
Fluzil, E **34**
Fonahn, Adolf 7
Forbes, D 51
Frank, Ohtmar 8
Fyzee, A A A 184

Index

A

Abdul Muqtadır 57, 175, 187, 195, به قسمت نامهای خط عربی نیز نگاه کنید

Abdul Hamıd 57
Anet, C 46 (دارندهٔ مجموعه)
Arberıy, A J 37
Armajanı, Y 22
Ashraf Alı 177
Ashraful Hakk, M 38
Assemanı (Assemaneus) 66, 67
Atesh, A 97, 98, 99, 100
Aumer, J 1, 5

B

Baberınıanı 80 (دارندهٔ مجموعه)
Beaurecueıl, S de L de 36
Beeston, A F L 39
Blochet, E 156, 157, 158, 159, 166
Bonnellı L 68
Borgıanı 80 (دارندهٔ مجموعه)
Brelvı, S A 180
Brockelmann, Carl 3, 168
Browne, E G 41, 42, 43, 44, 45, 56, 62
Burchardt Dr 15 (دارندهٔ مجموعه)

C

Cerullı, E 215
Chrıstensen, A 147

قنواتی، جورج شحاته ۲۲۱

کامل حسین ۲۱۱

محفوظ، دکتر حسینعلی ۱۵۴، ۱۵۵
محمد باقر [دکتر سید] (دارندهٔ مجموعه)
محمد شفیع ۲۰۵ (دارندهٔ مجموعه)

مشکوة، سید محمد ۹۲ (دارندهٔ مجموعه)
منزوی، علینقی ۹۵
مهدوی، دکتر اصغر ۹۰ (دارندهٔ مجموعه)
مهدوی، دکتر یحیی ۲۲۲
مینوی، مجتبی ۱۰۵، حاشیهٔ صفحهٔ ۳۵

نخجوانی، محمد ۹۶
نصیری، فخرالدین ۹۰ (دارندهٔ مجموعه)

حامد حسن ۲۰۵ (دارندهٔ مجموعه)

داعی‌الاسلام، سید محمدعلی ۲۰۴ (دارندهٔ مجموعه)
دانش پژوه، محمد تقی ۹۲

ره‌آورد، حسن ۹۳

زریاب خوئی، عباس ۹۴

شمس الله قادری ۲۰۴

صدیقی، دکتر غلامحسین ۲۰۵

طباطبائی، سیدمحمد صادق ۹٤ (دارندهٔ مجموعه)

عباس حسن الکاظمی ۲۰۶
عبدالحمید [مولوی-] ۲۰۶
عبدالرحیم [مولوی-] ۲۰۸
عبدالمقتدر ۲۰۹ (به‌قسمت خطاطین نگاه کنید)

نامهای کسان

این فهرست، در دو قسمت فراهم آمده، ابتدا نام کسانی که آثارشان بخط عربی است وسپس نام کسانی که آثارشان بخط لاتین است ضبط شده است نام دارندگان مجموعهٔ کتاب نیز در این فهرست آمده است و برای اینکه امتیازی میان نام آنان و نام مؤلفان باشد در میان دو ابرو با ذکر «دارندهٔ مجموعه» آورده شد

شماره‌هائی که در کنار نامها آمده شمارهٔ کتاب است و اگر جائی بصفحه ارجاع داده شود ذکر صفحه شده است

ابن یوسف ۸۱، ۸۲

اعتصامی، یوسف ۸۳

افشار، ایرج ۸٤

او کتائی ۸۵، ۸٦

بیانی، دکتر مهدی ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰

جواهر کلام، عبدالعزیز ۹۱، ۲۰۳، حاشیهٔ صفحهٔ ۳۱

چلبی، دکتر داود ۱۵۳، ۱۵۵

دو توضیح

مربوط به شماره ۳۱

نام فهرست تألیف «سمنوف» (M M Semenov) به شماره ۳۱ (صفحهٔ ۸) آمده ولی تعداد نسخ فارسی آن دو جلد فهرست ازقلم افتاده است اینك یادآور میشود که درجلد اول ۷۵ نسخهٔ فارسی ودرجلد دوم ۲۰۱ نسخهٔ فارسی معرفی و توصیف شده است

مربوط به شماره ۱۹۸

نام فهرست تألیف "سرفراز" (Sarfaraz) مربوط به کتابخانه دانشگاه بمبئی به شمارهٔ ۱۹۸ (صفحهٔ ۱۶) آمده ولی تعداد نسخ فارسی آن از قلم افتاده است درفهرست مزبور ۱۷۶ نسخهٔ خط عربی معرفی و توصیف شده است

219 **Sprenger, A.** – A Catalogue of the Bibliotheca orientalis Sprengeriana, Geissen, 1857, VII+ 110 p

220 **Stchoukine, Ivan** – Les peintures des manuscrits Timurides, Paris, 1954, VI+176 p + LXXXVIII pls

(در این کتاب ۸۲ نسخهٔ خطی نفیس مصور از ص ۳۰ تا ۸٦ توصیف و معرفی شده و نمونه هائی از تصاویر آنها نقل گردیده است)

۲۲۱ **قنواتی، الاب جورج شحاته** – «مؤلفات ابن سینا» (Essai de bibliographie Avicenne) جامعه الدول العربیه، القاهرة، ۱۹۵۰، وزیری، (۳۱)+٤۳٤+20ص

(در این کتابشناسی بعضی از نسخ خطی کتابهای ابن سینا معرفی شده است)

۲۲۲ **مهدوی، دکتر یحیی** – «فهرست نسخه های مصنفات ابن سینا»، انتشارات دانشگاه تهران (ش ۲۰٦)، طهران، ۱۳۳۳ش، وزیری، کط+٤۱۳+80ص

(در این کتاب نسخ خطی آثار ابن سینا که در کتابخانه های مشهور وجود دارد معرفی شده است)

= ۱۸ =

استدراک

و

فهرستهای دیگر

215 **Cerulli Enrico** – Une nuova collezione de 838 manoscritti persiani della Biblioteca Vaticana "Rendiconti, Reale Accademia Nazionale des Lincei" Ser 8, vol 9, pp 11-12, 508-517 Rome, 1954

216 **Hadi Hassan** – Rare manuscripts in Persia "The Aryan Path" 1931, pp 830-

217 **Ouseley, Sir W.** – Catalogue of several hundred manuscript works in various oriental languages, 1831

(نام این کتاب در ص ۳۸ کتابشناسی تألیف ویلسن آمده است)

218 **Smith, David Eugene** –A Bibliographie of the principal manuscripts and printed edition of the Shah-Nameh in certain leading public libraries of the world, New York, 1936, X+ 138 p

(درین کتابشناسی ۳۴۴ نسخه شاهنامه وصف و معرفی شده است)

sian and Hindastani manuscripts of the Libraries of the King of Oudh, compiled under the orders of the Government of India Vol I, Calcutta, 1854, 8+645 p

(درین فهرست جمعا ۷۳۲ نسخهٔ خطی شرقی معرفی و توصیف شده است)

202 **Stewart, C.** – A Descriptive catalogue of the Oriental Library of the late Tippoo Sultan of Meysore, Cambridge, 1809

۴ ـ فهرستهای خط عربی

۲۰۳ **جواهر کلام، عبدالعزیز** ـ نادرترین کتابخانه‌های هندوستان، طهران، ۱۳۲۶ش ، ۲۰ ص

(درین رساله بعضی از نسخه های مهم کتابخانه ناصریه، کتابخانهٔ ممتاز العلماء ، کتابخانهٔ مدرسة الواعظین، کتابخانهٔ سلطان المدارس، کتابخانه رامپور، کتابخانهٔ آصفیه، کتابخانه بنا کتابخانهٔ مرشدآباد، کتابخانهٔ جیب گنج باختصار معرفی شده است)

۲۰۴ **شمس الله قادری** [سید] ـ مخطوطات تاریخی ، مندرج در «عمادیه» (Imadiya Historical Miscellany) ، جمع‌آوری حکیم سید شمس‌الله قادری ، جلد اول (یادنامهٔ نواب عماد الملك) ، حیدرآباد دکن، [۱۹۲۶ م]، ۳۸ ص (آخرین قسمت مجموعه)

(درین مقاله که بزبان اردوست ۳۳ نسخهٔ خطی عربی و فارسی

196 **Rehatsek, Edward** – Descriptive catalogue of the Arabic, Hindustani, Persian and Tuskish manuscaipts in the Mulla Firuz Library, Bombay, 1873, IX+279 p

197 **Ross, E.D.** – Report on the search for Arabic and Persian manuscripts "Journal and Proceedings of the Asiatic Society of Bengal" Lunknow, Tom II, 1906, pp XXII–XXV, Tom IV, Hyderabad, 1908, pp XXII–XXIV

198 **Sarfaraz, 'Abdul - Kadir** – A Descriptive catalogue of the Arabic, Persian and Urdu manuscispts in the Library of the University of Bombay, 1935, LVI+432 p

199 **Sastri, Subrahmanya** – A Descriptive catalogue of the Islamic manuscripts in the Government Oriental Manuscripts Library, II vols, Madras, 1939-1950, XXX+546+XIV, 547 - 729+XIII p

(درین فهرست ۵۳٦ نسخهٔ خطی فارسی وعربی وارد و معرفی شده است)

200 **Siddiki, Ahmad** – Catalogue of Arabic, Persian and Urdoo Mss presented to the Dacca University Library "Commemoration of the first visit to the University of H E Lord Irwin of Kirby Underdale, Viceroy and Governor General of India" Dacca, 1929, VI+24 p

201 **Sprenger, A.** – A Catalogue of the Arabic, Per-

191 **Muhammad Abdullah (Seyyed)** – A liste of manuscripts of the State Library "Oriental College Magazine" Lahore, 1927.

192 **Muhammad Hidayat Husain** – Liste of Arabic and Persian manuscripts acquire on behalf of the governement of India by the Asiatic Society of Bengal during 1903 - 1907, Calcutta, 1908, 11+61 p
(در این فهرست، اسم ۱۱۰۶ نسخه خطی بدست داده شده است)

193 **Nazir Ahmad , Hazir Razawi** – Liste of Arabic and Persian manuscripts acquired on behalf of the government of India by the Asiatic Society of Bengal during 1908-1910, Calcutta, 1911, II+62 p
(در این فهرست، اسم ۵۴۰ نسخهٔ خطی بدست داده شده است)

194 **Nazir Ahmad Hafiz** – Notes on important Arabic and Persian manuscripts found in various libraries in India "Journal Asiatic Society of Bengal" Calcutta, Vol XIII (1917), pp 77-139 et, Vol XIV (1918), pp 199-356

195 **Razavi, Qasim Hasir** – Catalogue of the Persian manuscripts in the Buhar Library, revised and completed by 'Abdul Muqtadir Vol I, Calcutta, 1921, IX+382 p
(در این فهرست ۴۸۵ نسخهٔ خطی فارسی توصیف و معرفی شده است)

the Asiatic Society of Bengal II supplements, 1927-1928, Calcutta, XX+160, XII+136p
(در جلد اول ضمیمه نسخه‌های خطی فارسی به شماره‌های ۷۵۷ تا ۹۲۴ و در جلد دوم به شماره‌های ۹۲۵ تا ۱۰۹۸ توصیف و معرفی شده است)

187 **Kamalu-d Din Ahmad و 'Abdu-'l-Muqtadir** – Catalogue of the Arabic and Persian manuscripts in the Library of the Calcutta Madrasah, Introduction of E Denisson Ross, Calcutta, 1905, IV+38+115 p
(در این فهرست ۷۹ نسخه فارسی از شماره ۱۰۴ تا ۱۸۲ معرفی شده است)

188 **Muhammad Abdullah (Seyyed)** – A Liste of the manuscripts in the Punjab University Library "Oriental College Magazine", Lahore, 1927–1932

189 **Muhammad Abdullah (Seyyed)** – A Descriptive Catalogue of Persian, Urdu and Arabic manuscripts in the Penjab University Library Vol I (Persian Mss): fascicul I (Hisrory), Lahore, 1942 4+130 p
(در این فهرست ۱۸۸ نسخه خطی فارسی توصیف و معرفی شده است)

190 **Muhammad Abdullah (Seyyed)** –Descriptive catalogue of the Arabic, Persian and Urdu manuscripts in the Punjab University Library "The Oriental Magazine" Lahore, 1926, pp 55–70, aout 1926, pp 45–60, fev 1927, pp 73-80, mai 1927, pp 67-73

180 **Brelvi, S A. و Ervad B.N. Dhabhar** – Supplementary catalogue of Arabic, Persian and Turkish manuscripts and descriptive catalogue of the Avesta, Pahlavi, Pazand and Persian manuscripts in the Mulla Firoz Library, Bombay, 1917, IX+C+XLIV, XIV+78 p

181 A Catalogue of the manuscripts and printed books in Arabic, Persian and Urdu languages belonging to the Madrasa-e Muhammadiyya attached to the Jame' Masjid Library, Bombay, 1922

182 **Dhabhar, Ervad Bamanji Nasarvanji** – A Catalogue of the manuscripts in the K R Cama Oriental Institute, Bombay, 1917

183 **Dhabhar, Ervad Bamanji Nasarvanji** – Descriptive catalogue of all manuscripts in the First Dastur Mehrji Rana Library, Bombay, 1923

184 **Fyzee, A.A.A** – A Descriptive list of the Arabic, Persian and Urdu manuscripts in Bombay branch of Royal Asiatic Society "Royal Asiatic Society" Bombay, 1927, 43 p

(در این فهرست ۱۹ نسخهٔ خطی توصیف شده است)

185 **Ivanow, W.** – Concise descriptive catalogue of the Persian manuscripts in the Curzon collection of the Asiatic Society of Bengal, Calcutta, 1926, XXVIII+582 p

(در این فهرست ۷۵۶ نسخهٔ خطی فارسی معرفی و توصیف شده است)

186 **Ivanow, W.** – Concise descriptive catalogue of the Persian manuscripts in the collection of

Vol XI 1927, XI+147 p
(J A Chapman (نسخه‌های شمارهٔ ۹٦١ – ١١١٠ با مقدمه
Vol XIV 1928, V+182 p
(J A Chapman (نسخه‌های شماره ١١١١–١٣٣٤ با مقدمهٔ
Vol XVI 1929, VII+142 p
(نسخه های شمارهٔ ١٣٤٥–١٤٥٩)
Vol XVI 1930, IV+183 p
(نسخه‌های شماره ١٤٦–١٧٤٣)
Sup I 1932, 267p (نسخه‌های شمارهٔ ١٧٤٤–٦ ۲)
Sup II 1933, IV+238 p
(نسخه‌های شماره ۷ ۲۰–۲۳٥١)

Index to the catalogue raisonne of the Persian Manuscripts , 1939, 171 p

176 Alphabetical index of manuscripts in the Go-vernement Oriental Manuscripts Library of Madras (Persians manuscripts), Madras, 1893, 22 p

177 **Ashraf Ali (Mirza)** –A Catalogue of the Persian books and manuscripts in the Library of the Asiatic Society of Bengal, III fasciculs, Calcutta, 1890-1895, 200 p

178 Authors catalogue of printed and lithographed books and some manuscripts of the Mulla Feroze Library, Bombay, 1928, IV+184 p

179 Author catalogue of the Heydarabad collection of manuscripts and printed books, Calcutta, 1913, IV+62 p

(در این فهرست ۷۰ نسخهٔ خطی توصیف شده است)

فهرستهای چاپی نسخه‌های خطی
کتابخانه‌های
هند [و پاکستان]

۱ ـ فهرستهای خط لاتین

175 **Abdul Moqtadir** – Catalogue of the Arabic and Persian manuscripts in the Oriental Public Library at Bankipore, prepared for the Governement of Bengal under the supervision of E Denison Ross, Calcutta, 1908–1939

(این فهرست جمعا در ۲۲ جلد نشر شده است و مجلدات ۱ و ۲ و ۳ و ۶ و ۷ و ۸ و ۹ و ۱۱ و ۱۴ و ۱۶ و ۱۷ با دو جلد ضمیمه و یک جلد فهرست اعلام مختص نسخه های خطی فارسی است و جمعا ۲۳۵۱ نسخهٔ فارسی بشرح در مجلدات مذکور معرفی و توصیف شده است)

Vol I 1908, 10+274 p (نسخه های شمارهٔ ۱-۱۶۱)
Vol II 1910, 222 p (نسخه های شمارهٔ ۱۶۲-۲۶۴)
Vol III 1912, 276 p (نسخه های شمارهٔ ۲۶۵-۴۴۸)
Vol VI 1918, 209 p (نسخه های شمارهٔ ۴۴۹-۵۳۴)
Vol VII 1921, VIII+211 p
(نسخه های شمارهٔ ۵۳۵-۶۴۸)
Vol VIII 1925, IX+196 p
نسخه های شمارهٔ (۶۴۹-۷۶۸)
Vol IX 1926, XII+211 p
(نسخه های شمارهٔ ۷۶۹-۹۶۰ امقدمهٔ J A Chapman)

173 **Jong, P De** – Catalogus codicum orientalium bibliothecae Academiae Regiae Scientiarum, Leyden, 1862

174 **Jong, P. De و M J. De Goeje** – Catalogus orientalium Bibliothecae Accademiae Lugduno Batavae Vols III et IV, 1865-1866 **394**, 350 p

(درین دو جلد فهرست شماره های ۶ ۹ — ۹۳۳ و
۱ ۳۹ و ۱۱۷۲ — ۱۱۹۶ و ۱۲۴۵ — ۱۲۴۸ و
۱۲۹۱ — ۱۲۹۲ و ۱۳۸۶ — ۱۴ ۳ و ۱۴۲۵ —
۱۴۲۷ از جلد سوم و ۱۹۱۴ — ۱۹۱۸ و ۱۹۵۴ —
۱۹۶۹ و ۲۱۰۱ — ۲۱۱۷ و ۲۱۸۳ — ۲۱۸۶ و
۲۲۲ — ۲۲۲۲ از جلد چهارم، نسخ خطی فارسی
است)

فهرستهای چاپی نسخه‌های خطی کتابخانه‌های

هلند

171 **Dozy, R P A.** –Catalogus codicum orientalum Bibliotheca Academiae Lugduno Batavae, Vols I et II Lugduni Batavorum, 1851, XXXIV+366, 322 p

(درین دوجلد فهرست، شماره‌های ۸ ۹۸–۱۰۲ و ۱۷۸–۲۰۱ و ۲۸۶–۹ ۳ و ۴۶۹–۴۹۸ ازجلد اول و ۶۲۷–۶۹۹ ازجلد دوم نسخ فارسی است)

[برای مجلدات ۳ و ۴ فهرستهای این کتابخانه بشماره **174** و برای مجلدات ۵ و ۶ بشماره **172** مراجعه شود]

172 **Goeje, M. J. De, M. Th. Houtsma** –Catalogus orientalum Bibliotheca Academiae Lugduno Batavae Vols V et VI, 1873-1877, VII+328, 234 p

(درین دوجلد فهرست شماره‌های ۲۲۹۲ – ۲۳۴۰ و ۲۳۹۳–۲۳۹۴ از جلد پنجم نسخ فارسی، و جلد ششم فهرستهای مختلف دورهٔ مجلدات فهرست است)

= ۱۴ =

فهرستهای چاپی نسخه های خطی

کتابخانه های

لهستان

168 **Brockelmann, C.** – Verzeichnis der arabischen, persischen, turkischen und hebraischen Handschriften der Stadtbibliothek zu Breslau Breslau, 1903, IV+53 p

(درین فهرست ۲۴ نسخه فارسی از ص۱۲ تا ۲۴ معرفی و توصیف شده است)

169 **Richter, G.**–Viezeichnis der orientalischen Handschriften der Staats und Universitatsbibliothek zu Breslau, Leipzig, 1933

161 Collection de manuscrits arabes, persans et turcs appartenant à Mme la Comtesse Alix des Granges, 1859, 12 p

162 Collection de M le Dr Gachet Manuscrits arméniens, arabes et persans , Bordeaux , 1922

163 **Fagnan, E.** – Catalogue des manuscrits arabes, turcs et persans de la bibliothèque-Musee d'Alger, Catalogue général, tome XVIII, Paris, 1893

164 **Landauer, Samuel** – Katalog der hebraischen, arabischen, persischen und turkischen Hand-schriften der Kaiserlichen Universitat-und Landesbibliothek Strassburg, 1881, IV+75 p

165 **Rousseau, J.L.** – Catalogue d' une collection de cinq cents manuscrits orientaux, Paris , 1817

166 **Schefer, Charles** – Catalogue de la collection de manuscrits Orientaux (arabes, persans et turcs), publie par E Blochet, Paris, 1900, 234 p +XII planches

167 **Wickersheimer, Ernest** – Catalogue general du Mss des bibliothèques publiques de France, Tom XXXII (Bibliothèque Universitaire et Régionale de Strasbourg), Paris, 1923
(در این فهرست ۳۲ نسخهٔ خطی فارسی از شمارهٔ ٤٦٨٨ تا ٤٧٢٠ معرفی و توصیف شده است)

فهرستهای نسخه های خطی
کتابخانه های
فرانسه

156 **Blochet, Edgard** – Catalogue des manuscrits persans de la Bibliothèque Nationale, VI volumes, Paris, 1905-1934 411, 333, 490, 484 p
(درین فهرست ۳ نسخه خطی فارسی معرفی و توصیف شده است و از مشهور ترین فهرستهای نسخ خطی فارسی است)

157 **Blochet, Edgard** – Catalogue des manuscrits arabes, persans et turcs offert à la Bibliothèque Nationale par J A Decourdemanche, [Paris], 1909, III+90 p
(درین ۴۰۰ نسخه خطی معرفی شده است)

158 **Blochet, Edgard** – Inventaire de la collection de manuscrits musulmans de J A Decourdemanche, Paris, 1916, 112 p
(نسخ فارسی شمارهای 384 sup تا 1945 sup)

159 **Blochet, Edgard** – Notice sur les manuscrits persans et arabes de la collection Maeteau Paris, 1923, 308 p

160 Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque de Versaille, Paris, 1888, pp 92-93
(درین فهرست ۲۵ نسخهٔ خطی فارسی از شمارهٔ ۹۱۲ تا ۹۳۸ معرفی و توصیف شده است)

المحمودیه [٤ نسخه]، مدرسهٔ حجیات [۳۷ نسخه]، مدرسهٔ حسنیه [۱۰ نسخه]، مدرسهٔ عبدالرحمن چلبی الصائغ [٥ نسخه]، مدرسه محمدیه در جامع الزیوانی [۱۸ نسخه]، مدرسهٔ مجمعرباشی [۱ نسخه]، مدرسهٔ ملازکر [۸ نسخه]، مدرسهٔ النبی شیث [٦ نسخه]، مدرسهٔ نعمانیه [۱ نسخه]، مدرسهٔ یحیی پاشا [۱ نسخه]، مدرسهٔ النبی یوسف [۱ نسخه]، کتابخانه‌های شخصی حسب السعدی [۱ نسخه] و دکتر داود الچلبی [۱ نسخه] و عبدالغنی افندی [۲ نسخه] از روی کتاب «مخطوطات الموصل» استخراج شده است)

= ۱۲ =

فهرستهای چاپی نسخه‌های خطی

کتابخانه های

عراق

۱۵۳ چلبی، دکتر داود ـ مخطوطات الموصل، بغداد، ۱۹۲۷ م، ۳۸۹ ص

(فهرست نسخ خطی فارسی مذکور در این فهرست را آقای دکتر حسینعلی محفوظ استخراج کرده است که در ذیل نام ایشان مذکور میشود)

۱۵۴ محفوظ، دکتر حسینعلی ـ کتب خطی فارسی در کتابخانهٔ موزهٔ عراق در بغداد، مجلهٔ دانش، سال سوم، طهران، ۱۳۳۳ ش، ص۶۲۸-۶۳۶

(در این فهرست ۹۴ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۵۵ محفوظ، دکتر حسینعلی ـ کتب خطی فارسی در موصل، مجلهٔ دانش، سال دوم، طهران، ۱۳۳۱ ش، ص۶۰۹-۶۱۳

(در این مقاله اسماء نسخ فارسی کتابخانه‌های مدرسه احمدیه [۱۱ نسخه]، مدرسه اسلامیه [۳ نسخه]، مدرسهٔ جامع الباشا [۱۹ نسخه]، مدرسهٔ جامع نکرامیدی [۱۲ نسخه]، مدرسهٔ جامع الخاتون [۳ نسخه]، مدرسهٔ جامع حرام [۱ نسخه]، مدرسهٔ جامع

= ۱۱ =

فهرستهای چاپی نسخه های خطی

کتابخانه‌های

سوئد

149 **Riedel, W.**–Katalog over Kungl Bibliotekts Orientaliska handskrifter, Stockholm, 1923

150 **Sparvenfeldius, Ioan** –Catalogue centuriae librorum rarissimorum manuscript and partim impressorum arabicorum, persicorum, turcicorum qua bibliothecam publicam Academiae Upsalensis auxit , Upsaliae, 1706, VI+ 74 p

(دراین فهرست جمعاً ۱۲۰ نسخه توصیف شده است)

151 **Tornberg, C.J.**–Codices arabici, persici et turcici Bibliothecae Regiae Universitatis Upsaliensis Lund 1849, II +XXIV+355 p , Supplementa, Lund, 1853

152 **Zetterstéen, K.V.**–Die arabischen, persischen und turkischen der Universitatsbibliothek zu Uppsala Uppsala, 1930 XVIII+498 p

(دراین فهرست نسخه های فارسی ازشمارهٔ ۲۵۹ تا ۴۷۸ توصیف شده است)

فهرستهای چاپی نسخه‌های خطی کتابخانه های

دانمارك

147 **Christensen, A. و J. Ostrup** - Description de quelques manuscrits Orientaux appartenant à la Bibliotheque de l'Université de Copenhague "Oversigt over det Kongelige Danske VI dens kabeines Selskabe Forhandkinger» 1915, No 3-4, pp 255-284
(در این فهرست مجموعا ۵۲ نسخهٔ خط عربی معرفی شده است که ۱۳ نسخه از آن میان فارسی است)

148 **Mehren, A.F.**– Codices orientales Bibliothecae Regiae Hafniensis Pars tertia codices persicos, turcicos, hindustanicos and c continens Copen hagen, 1857, 92 p

۱۳۹ دفتر کتبخانهٔ سلیمیه ـ استانبول، ۱۳۱۱ق، ۱+۷۴ ص
(در این فهرست ۶۶۵ نسخهٔ خطی معرفی شده‌است)

۱۴۰ دفتر کتبخانهٔ مدرسه‌سرویلی ـ استانبول، ۱۳۱۱ق، ۳۴ص
(در این فهرست ۳۵۸ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۴۱ دفتر کتبخانهٔ سلیمانیه ـ استانبول، ۱۳۱۰ق، ۱۱۱ ص
(در این فهرست ۷ ۱۱ +۱۳ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۴۲ کتبخانهٔ عمومی [بایزید] دفتری ـ استانبول، ۳۸۹+۱ص
(در این فهرست ۵۴ ۸ نسخهٔ خطی معرفی شده‌است)

۱۴۳ یگی جامع کتبخانه سنده محفوظ کتب موجوده نك
دفتریدر ـ استانبول، ۳۰۳ ۱ ص
(در این فهرست ۱۲۰۶ +۳۲۶ +۱۰ نسخهٔ خطی معرفی شده است
وشامل مجموعهٔ اهدائی تورخان خدیجه سلطان نیز هست)

۱۴۴ دفتر کتبخانهٔ ولی الدین ـ استانبول، ۱۳۰۴ق، ۲۸۶ص
(در این فهرست ۳۰۳۳ +۸ +۱۸۲ +۳۲ نسخهٔ خطی معرفی
شده‌است)

۱۴۵ دفتر کتبخانهٔ یحیی افندی ـ استانبول، ۱۳۱۰ ق، ۴۷ص
(در این فهرست ۴۹۲ نسخهٔ خطی معرفی شده‌است)

۱۴۶ اسعد افندی مدرسه‌سی ویگی مدرسه ومحمد آغا جامعی
کتبخانلری دفتری ـ استانبول، ۱۳۱۰ق، ۳۰+۱ص
(در این فهرست ۱۸۷ + ۲۰۲ + ۲۵۹ نسخهٔ خطی معرفی
شده است)

۱۳۲ دفتر قره مصطفی پاشا و مصلی مدرسه‌سی و حکیم اوغلی جامع و قیوجی مراد کتبخانه‌سی ـ استانبول، ۱۳۱۰ق، ۶۲ ص
(درین فهرست ۴۸۴+۱۷۶+۲۲+۲۱ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۳۳ محمد پاشا کتبخانه‌سی، رستم پاشا کتبخانه دفتری ـ استانبول، ۱۳۱۱ق، ۷۲+۲ ص
(درین فهرست ۳۹۸+۱۲۲+۱۸۶+۳۸۵ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۳۴ دفتر کتبخانهٔ مهرشاه سلطان ـ استانبول، ۱۳۱۰ق، ۷۶ص
(درین فهرست ۴۶۲ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۳۵ نور عثمانیه کتبخانه‌سنده محفوظ کتب موجوده‌نك دفتر ندر ـ استانبول، ۱۳۰۳ ق
(درین فهرست ۵۰۷۵ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۳۶ قلیچ علی پاشا کتبخانه‌سی دفتری ـ استانبول، ۱۳۱۱ ق، ۹۳ ص
(درین فهرست ۱۶۷ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۳۷ دفتر کتبخانهٔ قره‌چلبی زاده حسام الدین ـ استانبول، ۱+۳۲ ص
(درین فهرست ۳۶۴+۳۹ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۳۸ دفتر کتبخانهٔ راغب پاشا ـ استانبول، ۱۳۱۰ ق، ۱۷۶ص
(درین فهرست ۱۵۲۸+۱۱۴ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۲۵ دفتر کتبخانهٔ حالت افندی ـ استانبول، ۱۳۱۲ق، ۹۶ص
(در این فهرست ۸۳۳+۲۵۲ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۲۶ دفتر کتبخانهٔ امیر کمانکش، دفتر کتب جامع والده عتیق، دفتر کتب درسخانه جامع قپو آغاسی ـ استانبول، ۶۶+۱۱+۱ص
(در این فهرست ۶۹۸+۱۵۷+۳۱ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۲۷ دفتر حکیم اوغلی علی پاشا کتبخانه‌سی ـ استانبول، ۱۳۱۱ق، ۷۲+۱ ص
(در این فهرست ۹۴۶ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۲۸ دفتر کتبخانهٔ الحاج سلیم آغا ـ استانبول، ۱۳۱۰ ق
(در این فهرست ۱۳۲۰ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۲۹ کوپریلی زاده محمد پاشا کتبخانه‌سی، کوپریلی زاده احمد پاشا کتبخانه سی، محمد عاصم بک کتابلری ـ استانبول، ۲۴۸+۱ ص
(در این فهرست ۱۶۳۲+۳۹۲+۷۳۲ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۳۰ دفتر کتبخانهٔ لاله‌لی ـ استانبول، ۱۳۱۱ق، ۳۸۲ص
(در این فهرست ۳۸۶۴ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۳۱ دفتر فاتح کتبخانه‌سی و دفتر کتب موقوفه باشی حافظ کتب ابراهیم افندی ـ استانبول، ۳۸۱ و ۵۹ ص
(در این فهرست ۵۴۵۱+۸۷۹ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۳۱۱ق، ۱۷۹ ص
(دریں فهرست ۱۸۳۶ + ۲۶۲ + ۱۰۲ نسخهٔ خطی معرفی شده است وشامل اسماء کتب مجموعه‌های حافظ محمد مراد، محمد عارف وطاهر افندی نیز هست)

۱۱۹ دفتر کتبخانهٔ دوکملی بابا ـ استانبول، ۱۳۱۰ ق، ۴۷ ص
(دریں فهرست ۶۱۹ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۲۰ دفتر کتبخانهٔ داماد ابراهیم پاشا ـ استانبول، ۱۳۱۲ ق، ۸۷ ص
(دریں فهرست ۱۱۷۵ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۲۱ دفتر کتبخانهٔ اسمی خان سلطان ـ استانبول، ۱۳۱۱ق، ۴۰ ص
(دریں فهرست ۴۴۱ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۲۲ دفتر کتبخانهٔ جامع ایوب ـ استانبول، ۱۳۱۱ ق، ۲۳ص
(دریں فهرست ۱۸۷ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۲۳ دفتر کتبخانهٔ فیض الله افندی وشیخ مراد واسمعیل آغا ـ استانبول، ۱۳۱۰ ق، ۷۹ص
(دریں فهرست ۳۷۳+۱۸۸+۵۹۵ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۲۴ حمیدالله کتبخانه‌سنده‌ مجموط کتب موجودلك دفترلدر ـ استانبول، ۱۵۲ ص
(دریں فهرست ۱۴۷۵+۳۷ + ۷۵۰ نسخهٔ خطی معرفی شده است ومتضمن فهرست مجموعهٔ لالااسمعیل نیزهست).

۱۱۱ دفتر کتبخانهٔ عاشر افندی ـ استانبول، ۱۳۰۶ ق، ۲۰۱ ص
(در این فهرست جمعا ۱۲۳۹+۴۷۱+۲۰+۵۸۵+۵۶ نسخهٔ خطی معرفی شده است و شامل کتب مجموعه‌های مصطفی افندی، مصطفی عاشر افندی، محمد حفید نیز هست)

۱۱۲ دفتر کتبخانهٔ عاطف افندی ـ استانبول، ۱۳۱۰ ق، ۱۹۴+۱ ص
(در این فهرست ۲۸۵۷ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۱۳ دفتر کتبخانهٔ حاج بشیر آغا ـ استانبول، ۱۵+۱ ص
(در این فهرست ۲ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۱۴ دفتر کتبخانهٔ بشیر آغا — استانبول، ۱۳۰۳ ق، ۶۱ ص
(در این فهرست ۶۷۹+۲+۲ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۱۵ دفتر کتبخانهٔ چلبی عبدالله افندی — استانبول، ۱۳۱۱ ق، ۱+۴۱+۴ ص
(در این فهرست ۴۰۹ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۱۶ دفتر کتبخانهٔ چور لیلی علی پاشا ـ استانبول، ۱۳۰۳ ق، ۳۵ ص
(در این فهرست ۴۴۵ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۱۷ دفتر کتبخانهٔ خسرو پاشا — استانبول، ۷۸ ص،
(در این فهرست ۱۰ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۱۸ دفتر کتبخانهٔ دامادزاده قاضی عسکر محمد مراد ـ استانبول،

۳ ــ فهرستهای قدیم[۱]

۱۰۶ دفتر کتبخانهٔ اسعد افندی ــ استانبول، ۳۴۲+۱ص
(در این فهرست ۳۹۴۳ نسخه خطی(۲) معرفی شده است)

۱۰۷ اسعد افندی مدرسه‌سی ویکی مدرسه ومحمد آغا جامع کتبخانه‌لری دفتری ــ [استانبول]، ۱۳۱۰ق، ۳۰۰+۱ص
(در این فهرست ۲+۱۸۷ ۲+۲۵۹ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۰۸ دفتر کتبخانهٔ عموجه‌حسین ــ [استانبول]، ۱۳۱۰ ق، ۶۰ص
(در این فهرست ۴۵۸ + ۸۶ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۰۹ آق‌سرای ده‌والده جامع شریفی کتبخانه‌سی دفتری ــ [استانبول]، ۱۳۱۱ق، ۶۹+۲ص
(در این فهرست ۱۵۵ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱۱۰ دفتر کتبخانهٔ آصفیه ــ استانبول، ۱۳۰۴ق، ۱+۳۹۸ ص
(در این فهرست ۵۳۰۷ نسخهٔ خطی معرفی شده است)

۱ــ مقصود فهرستهایی است که بصورت جدول درعهد سلاطین عثمانی برای کتابخانه های مختلف تدوین شده است واکنون بعضی از آن کتابخانه‌ها بصورت مستقل وجود ندارد و کتابهای آنها به کتابخانه های دیگر انتقال یافته است. این قسمت از روی یادداشتهای علامهٔ بزرگوار آقای مجتبی مینوی فراهم شد.

دربارهٔ وضع کنونی کتابخانه های ترکیه اخیراً کتابی از طرف کتابخانهٔ ملی آن مملکت باسم زیر نشر شده است

Turkiye Kutuphaneleri Rehberi, Milli Kutubphane Bibliografya Enstitusu yayinlari, Ankara, 1957

۲ــ منظور از نسخه خطی در این قسمت نسخ خطی عربی، فارسی و ترکی است

101 **Edhem, Fehmi و Ivan Stchoukine** — Les manuscrits orientaux illustrés de la bibliotheque de l'Universite de Stamboul, "Memoire de l'Institut Français d'Archeologie de Stamboul" Paris, 1933, 68p +XVIpls

(در این کتاب ۳۸ نسخهٔ نفیس معرفی شده است که ۲۰ نسخه از آن میان فارسی است)

102 **Horn, Paul** — Persische Handschriften in Constantinople, Z D M G , 1900, pp 275 - 332, 475-509

103 **Ritter, Helmut** — Philologika (دو بارده مقاله), "Der Islam" 1928-1939

104 **Tauer, Felix** — Les manuscrits Persans historiques des bibliothèques de Stamboul " Archiv Orientalni" Prague, 1931-1931 Vols III-IV, pp 87-118, 303-226 و 92-107, 193-207

(در این فهرست ۵۰۵ نسخهٔ خطی مربوط به ۳۰۹ کتاب مختلف توصیف و معرفی شده است)

۴ - بخط عربی

۱۰۵ **مینوی، مجتبی**- از خزائن ترکیه، «مجلهٔ دانشکدهٔ ادبیات»، جلد چهارم، طهران، ۱۳۳۵ ش، شمارهٔ ۲ ص ۴۲- ۷۵ و شمارهٔ ۳ ص ۵۱ - ۸۹

(در این دو مقاله شش نسخهٔ خطی ، حاوی چندین رساله و کتاب ، توصیف و معرفی شده است)

= ۹ =

فهرستهای چاپی نسخه های خطی

کتابخانه های

ترکیه (عثمانی)

۱ ـ بخط لاتین

97 **Atesh, Ahmed** — Burdur, Antalya ve havalısı Kutuphanelerınde bulunan Turkçe, Arapça ve Farsça bazı Muhım Eserler "Tuık Dılı ve Edebıyatı Dergısı» Cılt II (1947), sayı 3-4, sah 171-191

98 **Atesh, Ahmed** — Hıcıı VI-VIII Asırlarda Anadolu' da Farsça Eserlar "Turkıyat Mecmuası» Cılt VII-VIII, Cuz II (1945), sah 94–135

99 **Atesh, Ahmed** — Kastamonu Genel Kıtaplıgında bulunan bazı Muhım Arapça ve Farsça Yazmalar "Orıens» Vol V No I (1952), pp 28–46

100 **Atesh, Ahmed** — Konya Kutuphanelerınde bulunan bazı Muhım Yazmalor "Belleten» Cılt XVI (1952), sayı 61, pp 49-130

(در این رشته مقاله ۲۶ نسخهٔ خطی از کتب عربی و فارسی کتابخانهٔ مجلس شورای ملی ازمجموعهٔ اهدائی سیدمحمد صادق طباطبائی توصیف ومعرفی شده است)

۹۵ **مروی، علینقی** ــ فهرست کتابخانهٔ اهدائی سیدمحمدمشکوه به کتابخانهٔ مرکزی دانشگاه طهران، جلدهای ۱و۲، انتشارات دانشگاه طهران (شمــاره‌های ۱۲۳ و۱۶۸)، طهران، ۱۳۳۰ــ۱۳۳۲، بج+۲۷۵و۸+ب+۸۹۸ ص
(در این دو جلد فهرست باچهار جلد تألیف دانش‌پژوه جمعا ۱۲۳ نسخهٔ خطی عربی و فارسی وآلات علمی معرفی و توصیف شده است)

۹۶ **نخجوانی، محمد** ــ فهرست کتابخانهٔ دولتی تربیت تبریز، بامقدمهٔ سیدحسن تقی‌زاده، کتب خطی، تبریز، ۱۳۲۹ س، هشت+۳۱۹ ص
(در این فهرست جمعا ۲۶۸ نسخهٔ خطی فارسی و عربی توصیف ومعرفی شده است) (۱)

۱ــ درینجا مناسب است ازرسالهٔ «کتابخانه‌های ایران» تألیف عبدالعزیز جواهرکلام(طهران، ۱۳۱۳، ۷+۱۰۷ ص) نیز نام‌برده شود مؤلف دراین رساله ضمن گفتگو از تاریخچهٔ کتابخانه‌های قدیم ایران که اکنون اثری از آنها مشهود نیست دربارهٔ کتابخانه های موجود نیز بحث می‌کند وعده‌ای از نسخ خطی مهم هرکتابخانه را بدون بدست دادن اطلاعات کتابی نیز می‌شمارد کتابخانه‌های مزبور عبارتست از کتابخانهٔ آستان قدس رضوی (ص۴۳ــ۴۹)، کتابخانهٔ سلطنتی (ص۶۴ــ۶۸)، کتابخانهٔ مدرسهٔ سپهسالار(ص ۶۸ــ ۷۰)، کتابخانهٔ مدرسه مروی (ص ۷۰ــ۷۲)، کتابخانهٔ مدرسهٔ صدر(ص ۷۲)، کتابخانه ملی ملك (ص ۷۹ــ۸۵)، کتابخانه مجلس شورای ملی (ص ۸۵ــ۸۷)، کتابخانهٔ ملی [معارف قدیم](ص۸۸ــ۸۹)
در این رساله راجع به بعضی از کتابخانه‌های معتبر شخصی نیز سخن بمیان آمده، ولی چون آن کتابخانه ها اکنون متفرق شده است از نقل نام آنها فائده‌ئی بدست نمی آید

۹۱ **جواهر کلام، عبدالعزیز** ـ فهرست کتابخانهٔ عمومی معارف ۲ جلد، طهران، ۱۳۱۳ ـ ۱۳۱۴ س، د+۲۴۱+۸ و+۲۲۸ ص

(در ین دو جلد فهرست جمعا ۳۴۸ نسخهٔ خطی عربی و فارسی توصیف شده است کتابخانهٔ عمومی معارف نام سابق کتابخانهٔ ملی است)

۹۲ **دانش‌پژوه، محمدتقی** ـ فهرست کتابخانهٔ اهدائی سید محمد مشکوه به کتابخانهٔ مرکزی دانشگاه تهران، اجزاء ۱ و۲و۳و۴ از مجلد سوم (بعبارت دیگر جلدهای ۳و۴و۵ و۶از دورهٔ فهرست کتابخانه)، طهران، انتشارات دانشگاه طهران (شماره‌های ۱۶۹ و۱۸۱ و۲۹۹و۳۰۳)، ۱۳۳۲ـ ۱۳۳۵س، بیست و نه+۶۹۰وسه+۶۹۱ تا ۱۰۵۲+۷۹ +ر+ی و د+۱۰۵۳تا۲۱۰۹و۲۱۱۱تا۲۶۰۹+۴۱۱ص

(درشش جلد فهرست دانشگاه جمعا ۱۲۳۵ نسخهٔ خطی فارسی و عربی و آلات علمی توصیف و معرفی شده است)

۹۳ **ره آورد، حسن** ـ فهرست کتب خطی کتابخانهٔ دانشکدهٔ پزشکی، انتشارات دانشکدهٔ پزشکی، طهران، ۱۳۳۳ ش، ب+۴۷۰+بط+ ص

(در ین فهرست ۳۱۳ نسخهٔ خطی فارسی و عربی معرفی و توصیف شده است)

۹۴ **زریاب خوئی، عباس** ـ کتابخانهٔ مجلس شورای ملی، «مجلهٔ دانش»، سال اول، طهران، ۱۳۲۸ س، ص۲۵ تا ۲۷ و۹۲ تا ۹۳ و۱۳۲ تا ۱۳۵

۸۷ بیانی، دکتر مهدی ـ راهنمای گنجینهٔ قرآن در موزهٔ ایران باستان، طهران، ۱۳۲۸ ش، ۷۰+۱۰۶ ص و ۴۴ تصویر

(در این فهرست که بمناسبت نمایشگاه قرآنهای خطی تدوین شده وصف ۱۵۶ نسخهٔ خطی قرآن متعلق بکتابخانهٔ ملی، موزهٔ ایران باستان، کتابخانهٔ سلطنتی، آستان قدس رضوی، آستان شاه نعمه الله ـ ولی، کتابخانهٔ ملی ملك، موزهٔ پارس، آستان حضرت معصومهٔ قم، آستان حضرت عبدالعظیم بدست داده شده است تعدادی از این قرآنها متضمن ترجمهٔ فارسی است. در قسمت اول این کتاب راجع به تدوین قرآن و مقام آن در تاریخ بقلم دکتر مهدی بهرامی است)

۸۸ بیانی، دکتر مهدی ـ فهرست نمایشگاه خطوط خوش نستعلیق، طهران، ۱۳۲۸ ش، دوازده+۶۹ ص

(در این فهرست عده‌ای از نسخ خطی که بشیوه نستعلیق کتابت شده و متعلق بکتابخانه‌های مختلف است توصیف و معرفی شده است)

۸۹ بیانی، دکتر مهدی ـ فهرست نمونهٔ خطوط خوش کتابخانهٔ شاهنشاهی ایران، طهران، ۱۳۲۹ ش، ۸+۳۵۹ ص

(در این فهرست عده‌ای از نسخ خطی کتابخانه سلطنتی که خطوط آنها امتیاز و دارای اهمیت است وصف و معرفی شده است)

۹۰ بیانی، دکتر مهدی ـ فهرست نمایشگاه آثار خواجه نصیرالدین طوسی در کتابخانهٔ ملی، طهران، ۱۳۳۵ ش، ۱۲ ص

(در این فهرست ۵۸ نسخهٔ خطی از آثار خواجه نصیرالدین طوسی متعلق به کتابخانهٔ ملی، کتابخانهٔ مجلس شورای ملی، کتابخانهٔ مرکزی دانشگاه، کتابخانه دانشگاه تبریز، کتابخانه دانشکدهٔ ادبیات... و مجموعه‌های آقایان فخرالدین نصیری، دکتر مهدی بیانی، دکتر اصغر مهدوی، دکتر سید محمد باقر توصیف و معرفی شده است)

۸۴ **افشار، ایرج** ـ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانهٔ وزارت دارائی، «فرهنگ ایران زمین»، دفتر اول جلد ششم، طهران، ۱۳۳۷ش، ص۵ـ۳۸
(در این فهرست هشت جلد مجموعهٔ متعلق به کتابخانه محمد حسن صنیع الدوله که محتوی بر ۱۱۷ رساله و کتاب است معرفی و توصیف شده است)

۸۵ **اوکتائی** ـ فهرست کتب کتابخانهٔ آستان قدس رضوی، ۵ جلد، مشهد، ۱۳۰۵ـ۱۳۲۹ ش، ۹۵ + ۲۳ + ۵۰ + ۲۳ + ۵۰ + ۷۴ + ۹ + ۱۰۵ + ۳۲ و ۳۹۲ و ۳۷۰ و یج + ٥٤٤ وه + ٦٨٤ ص
(در این پنج جلد کتابهای چاپی وخطی بطور مخلوط فهرست شده است وجمعاً متضمن وصف ٤٦٧٩ نسخهٔ خطی عربی و فارسی است) (۱)

۸۶ **اوکتائی** ـ فهرست کتب کتابخانهٔ مدرسهٔ فاضلیه، مشهد، ۱۳۰۹ ش، ٢٦٥ ص
(در این فهرست که کتابهای چاپی نیز معرفی شده تعداد ٤٦٦ نسخهٔ خطی فارسی وعربی توصیف شده است این کتابخانه بعداً بکتابخانهٔ آستان قدس رضوی منتقل شد)

---

۱) دربارهٔ نسخ خطی کتابخانهٔ آستان قدس رضوی از دیر باز فهرستهائی تهیه می‌شده است وسه فهرست زیر که در دسترس است معرفی میشود
ـ درضمن کتاب مطلع الشمس تألیف محمدحسن اعتمادالسلطنه (صنیع الدوله)، جلددوم، چاپ سنگی، طهران، ۱۳۰۲ ق، صفحات ٤٦٩ـ ٥٠٠
ـ درضمن کتاب فردوس التواریخ تألیف نورعلی نسطامی، چاپ سنگی، تبریز، ۱۳۱۵ ق، صفحات
ـ فهرست سیاهی خطی که درحرو کتب مرحوم محمد علی فروغی (ذکاءالملك) بود و پس از مرگ وی کتابخانهٔ آن‌مرحوم بتصرف کتابخانهٔ دانشکده حقوق درآمد درابتدای آن نوشته است «عرض وبازدید کلام الله و کتب موقوفهٔ سرکار فیض آثار حسب الاطلاع جناب مستطاب شریعتمدار حاجی شیخ قدس زبدة‌صلة العالی که درشهر ذیقعده الحرام مطابق سنهٔ ۱۳۰۰ نوشته میشود»

فهرستهای چاپی نسخه های خطی

کتابخانه های

ایـران

۸۱ **ابن یوسف** ــ فهرست کتـابخـانهٔ مجلس شورای‌ملی، جلد سوم، طهران، ۱۳۲۱ ش، م + ۸۱٤ ص

(در این فهرست ۱۲۰٦ نسخهٔ خطی فـارسی توصیف و معرفی شده است)

۸۲ **ابن یوسف** ــ فهرست کتابخانهٔ مدرسهٔ‌عالی سپهسالار، ۲جلد طهران، ۱۳۱۵ــ۱۳۱۸ ش، یب+۷۰۰ وت+۷۹۱ص

(دراین دوجلد جمعاً ۱۲۹۵ نسخه‌خطی عربی وفارسی وچندنسخهٔ ترکی توصیف ومعرفی شده است)

۸۳ **اعتصامی-یوسف (اعتصام‌الملك)** ــ فهرست کتـابخـانهٔ مجلس‌شورای‌ملی، جلدهای‌اول ودوم، طهران،۱۳۰۵ــ ۱۳۱۱ ش،ه+۳٦٤ و٤+۵۳۹ ص

(دراین دوجلد جمعاً ۱۰۰٤ نسخهٔ خطی عربی وفارسی توصیف و معرفی‌شده‌است درجلد اول مقداری ازکتب چاپی‌کتابخانه نیز فهرست شده نسخ خطی معرفی شده دراین جلدکه ۲۱٦ نسخه است مجدداً درجلد دوم مذکور افتاده‌است)

76 **Pizzi, I.** – Il riconoscimento dei manoscritti arabi, persiani, turchi della Reale Biblioteca Universitaria di Torino dopo l'incendio del 26 gennaio 1904 „Atti della Reale Accademia d Torino,, Tome XXXIX, 1903– 4, pp 1067-1069

77 **Pizzi, I.** – Catalogo dei codici persiani della Biblioteca Medicea Laurenziana "Cataloghi dei Codici Orientali di alcune Biblioteche d'Italia,, Roma, 1878, pp 299-320

78 **Pizzi, I** – Catalogo e descrizione di XXII codici manoscritti persiani della Biblioteca della R Acc dei Lincei donati dal corrispondente Leone Caetani "Rendiconti della R Acc dei Lincei„ Vol XXI,3 1912, pp 109-124

79 **Rosen, Victor** – Remarques sur les manuscrits orientaux de la collection Marsigli à Bologne „Atti della R Acc dei Lincei,, Serie 3a, Vol, XII, Roma, 1885

80 **Rossi, Ettore** – Elenco dei manoscritti persiani della Biblioteca Vaticana, Vatican, 1948 و 200 p

(درین فهرست جمعا ۱۹۸ نسخهٔ خطی فارسی توصیف شده است اوین عده ۱۶۵ نسخه متعلق بکتابخانهٔ واتیکان و ۲۵ نسخه متعلق به مجموعهٔ Borgiani و ۶ نسخه متعلق به مجموعهٔ Baberiniani و ۲ نسخه متعلق به خود مؤلف است)

70 **Hammer, G. De** – Codicisa arabicos, persicos, Bibliotecae Caesareo-regio-palatiane, vindobonensis Vindobonae, 1820, II+68p

71 **Hammer, G. De** – Catalogo dei codici arabi, persiani e turchi della Biblioteca Ambrosiana, «Biblioteca Italiana», Vol XCIV, 1839, pp 22-49, 322-348

72 **Hammer, G De** – Lettre sui manoscritti orientali "Biblioteca Italiana" Vol XLII, 1826, pp 27-36

73 **Horn, Paul** – Aus italischen Bibliotheken I-Die persischen und turkischen Handschriften des Vatikan "Z D M G", Vol LI, 1897, pp 1-65

74 **Mai, A** – Sciptorium veterum nova collectio, vol IV 2a, Catalogus Codd Bibliothecae Vaticanne arabicorum, persicorum, turcicorum, Roma, 1831

(درین فهرست ۶۵ نسخهٔ فارسی درصفحات ۶۳۰ – ۶۵۱ توصیف شده است)

75 **Nallino, C.A** – I Manoscritti arabi, persiani siriaci e turchi della Biblioteca Nazionale e della R Accademia della Scienze di Torino, serie 2a, tome 1, Torino 1900, 101 p

(درین فهرست ۳۱ نسخهٔ خطی متعلق به کتابخانهٔ ملی ازشماره ۶۶ تا ۹۶ توصیف ومعرفی شده است)

فهرستهای چاپی نسخه‌های خطی کتابخانه های

ایتالیا

66 **Assemaneus, Ios Sim** – Bibliotheca Orientalis Clementino- Vaticana in qua manuscripts syriacos, arabicos, persicos, turcicos , tomo I, Roma, 1719, 587 p

67 **Assemani, Sim.**–Catalogo de codici manoscritti orientali della Biblioteca Naniana, Padova, 1787-1792 (Questi codici dovrebbero trovarsi ora nella Marciana Venezia che presentemente annovera 27 Mss persiani

68 **Bonnelli, L.** – Catalogo dei codici arabi, persiani e turchi della Biblioteca Casanatense „Cataloghi dei codici orientali di alcune biblioteche d'Italia" Roma, 1878, pp 403-474

69 **Guidi, I.** – Catalogo dei codici siriaci, arabi, turchi a persiani della Biblioteca Vittorio Emanuele "Cataloghi dei codici orientali di alcune biblioteche" d'Italia Roma, pp 1-38

(در این فهرست ۷۲ نسخهٔ خطی فارسی توصیف ومعرفی شده است)

65 **Weir, T H** - The Persian and Turkish manuscripts in the Hunterian Library of the University of Glasgow ,,Journal of Royal Asiatic Society,, 1906, pp 595-609

60 **Quaritch, Bernard** – A Catalogue of works on oriental history, languages and literature London, 1902 1902, 237 p

61 **Rieu, Charles** – Catalogue of the Persian manuscripts in the British Museum, IV vols, London, 1879 - 1895 Vols I - III IV+ VII+XXVII+ 1229 p , vol IV(supplemantary) XI+308 p

(این فهرست از دقیق‌ترین و مشهورترین فهرستهای نسخ خطی فارسی و جلدهای اول تا سوم آن اصل و جلد چهارم «ضمیمه» است تعداد نسخه‌هائی که در این فهرست توصیف و معرفی شده بالغ بر ۲۷۵۹ نسخه می‌شود)

62 **Ross, Sir Denison و Edward Browne** – Catalogue of two collection of the Persian and Arabic manuscripts preserved in the India Office Library, London, 1902, VII+189 p

(در این فهرست نسخه‌های شمارهٔ ۸۱ و ۱۹۹ تا ۲۰۴ و ۲۱۳ تا ۲۵۹ فارسی است)

63 **Sachau, Eduard و Hermann Ethé** – Catalogue of the Persian, Turkish, Hindustani and Pushtu manuscripts in the Bodleian Library, part I, Oxford, 1889, XIp +1150 col

(در این فهرست جمعا ۲۰۳۸ نسخه معرفی شده است)

64 **Serjeant, Richard Bodington** – A Hand-List of the Arabic, Persian and Hindustani manuscripts of New College, London, 1942, 16 p

55 **Morley, William H.** – A Descriptive catalogue of the historical manuscripts in the Arabic and Persian languages preserved in the Library of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, London, 1854, VIII+160 p

(در این فهرست نسخ شمارهٔ ۵ تا ۱۶۸ فارسی است)

56 **Nicholson, R. A** – A Descriptive catalogue of the oriental manuscripts belonging of the late E G Browne, Cambridge, XXII+325 p

(این فهرست را ادوارد براون خود تألیف و تدوین کرده
و پس از مرگش توسط نیکلسن صورت طبع پذیرفته است
و جمعاً ۴۶۸ نسخه در آن وصف و معرفی شده و فهرستی
تحقیقی و دانشمندانه است)

57 **O' Connor, Vincent Clarence Scott** – An Eastern Library with two catalogues of its Persian and Arabic manuscripts, compiled by Khan Sahib Abdul Muqtadir and Abdul Hamid, Glasgow, 1920, VII+107 p

(در این فهرست ۱۲۴ نسخهٔ فارسی وصف و معرفی شده است)

58 **Palmer, E.H** – A Descriptive catalogue of the Arabic, Persian and Turkish manuscripts in the King's College "Journal of the Royal Asiatic Society" Nouvelle serie, tom III, pp 105 بعد

59 **Palmer, E. H.** – A Descriptive catalogue of the Arabic, Persian and Turkish manuscripts in the Library of Trinity College, Cambridge, 1870

50 **Ethé, Hermann** – Catalogue of oriental manuscripts (Persian, Arabic and Hindustani), Aberystwyth, 1916, IV+31 p

(در این فهرست که مربوط به کتابخانهٔ ملی و لز است جمعاً ۵۰ نسخه معرفی شده است که نصف نسخهٔ از آن میان فارسی است)

51 **Forbes, D.** – Catalogue of oriental manuscripts, chiefly Persian, collected with in the last five and thirty years by Duncan Forbes, 1866, 92 p

52 Hand-List of oriental manuscripts (Arabic, Persian and Turkish), Bibliotheca Lindesiana Privately printed, preface of Crawford, introduction of Michael Kerney, Aberdeen, 1898, XLIII + 268 p.

(در این فهرست نسخ فارسی برحسب اسم کتاب از ص ۱۰۰ تا ۲۲۷ معرفی شده است ظاهراً مؤلف این فهرست James Ludovic Lindsay است)

53 **Margoliouth, D S.** – Catalogue of the oriental manuscripts in the Library of Eton College, Oxford, 1904

54 **Morley, W H.** – A Catalogue of the manuscripts in the Arabic, Persian, Turkish and Hindustani languages, preserved in the Libraries of the Royal Asiatic Society and the Oriental Translation Fund of Great Britain and Ireland, London, 1838

(در این فهرست از ٤٥ نسخهٔ فارسی و ترکی محفوظ در کتابخانه‌های مختلف بحث شده است)

46 Catalogue of a small but choice collection of Persian and Indo-Persian miniatures and mauuscripts the proprety of Monsieur Claude Anet, London, 1920

(در این فهرست ۱۰ نسخهٔ خطی وصف شده است)

47 **Codrington, O.** – Catalogue of the Arabic, Persian, Hindustani and Turkish manuscripts in the Library of the Royal Asiatic Society "Journal of the Royal Asiatic Society» 1892, pp 501-569

48 **Ethe, Hermann** - Catalogue of the Persian manuscripts in the Library of the India Office, II vols , Oxford, 1903 - 1937 Vol I XIII+1931 col ,Vol II 1372 col

(در این دو جلد جمعاً ٣٧٦ نسخه خطی فارسی معرفی و توصیف شده است)

49 **Ethe, Hermann** – Catalogue of the Persian, Turkish, Hindustani, and Pushtu in the Bodleian Library Part II Turkish, Hindustani, Pushtu and additional Persian manuscripts Oxford, 1930, cols 1158-1766

(در این فهرست ٦١ نسخهٔ فارسی از شمارهٔ ٢٣٥٤ تا ٢٤١٤ معرفی شده است)

40, Bibliothèque Boldleiana codicum manuscriptorum Orientalium Pars prima, Oxford, 1787

41 **Browne, E G** — A catalogue of the Persian manuscripts in the Library of the University of Cambridge, Cambridge, 1896, XL+471 p

(در این فهرست ۳۳۶ نسخهٔ خطی معرفی وتوصیف شده است)

42 **Browne, E.G.** — A Hand-List of the Muhammadan manuscripts including all those written in the Arabic character, preserved in the Library of the University of Cambridge, Cambridge 1900, XVII+440 p

(در این فهرست جمعا ۱۵۴۱ نسخهٔ خط عربی بطور مخلوط توصیف ومعرفی شده است)

43 **Browne, E.G** — A Supplementary Hand-List of the Muhammadan manuscripts preserved in the Library of the University and Colleges of Cambridge, London, 1922, XI+348 p

(در این فهرست جمعا ۱۵۹۶ نسخه خط عربی بطور مخلوط توصیف و معرفی شده است)

44 **Browne, E.G.** — The Persian manuscripts of the late Sir Albert Houtum-Schindler "Journal of Royal Asiatic Society», London, 1917, pp 657-694

45 **Browne, E.G** — Further notes on the literature of the Hurufis and their connection with the Bektashi order of Dervishes "Journal of the Royal Asiatic Society», London, 1907, 49 p

فهرستهای نسخه های خطی
کتابخانه های
انگلستان

37 **Arberry, A J.** — A Second supplementary Hand List of the Muhammadan manuscripts in the-University and Colleges of Cambridge, Cambridge, 1952, 182, p

(در این فهرست جمعا ۴۵۰ نسخهٔ خطی شرقی معرفی شده است که از آن میان ۱۷۴ نسخه فارسی است)

38 **Ashraful Hukk, Mohammed و Hermann Ethe و Edward Robertson** — A Descriptive catalogue of the Arabic and Persian manuscripts in the Edinburgh University library, Edinburgh, 1925 p

(در این فهرست ۳۰۴ نسخهٔ فارسی به شماره های ۶۷ تا ۱۴۶ و ۱۷۶ تا ۳۷۶ و ۴۰۶ تا ۴۲۸ معرفی شده است)

39 **Beeston, A F.L.** — Catalogue of the Persian, Turkish, Hindustani and Pushtu in the Bodleian Library, part III, additional of Persian manuscripts, Oxford, 1954, VI+178 p

(در این فهرست ۶۲۰ نسخهٔ خطی توصیف و معرفی شده است)

= ۵ =

فهرستهای نسخه های خطی
کتابخانه‌های
افغانستان

36 **Beaurecueil, S. de Laugier de** — Manuscrits d' Afghanistan "Melanges de l'Institut Dominicain d' Etudes Orientales du Caire» No **3**, Le Caire, 1956, pp 75-206

(درین فهرست وصف نسخ خطی عربی وفارسی وپشتو وترکی و اردو متعلق به کتابخانه ریاست مطبوعات وکتابخانهٔ وزارت معارف وکتابخانهٔ موزه هرات بدست داده شده وجمعا ۳۰۹ نسخهٔ خطی فارسی معرفی شده است)

فهرستهای نسخه‌های خطی

کتابخانه های

اطریش

34 **Flugel, Gustav** – Die arabischen, persischen und turkischen Handschriften der Klaiserlich - Koniglichen Hofbibliothek zu Wien, Wien, 1865-1867, III vols, X+723, 4+614,653 p

(در این سه جلد جمعا ۲۳۲۱ نسخهٔ خطی شرقی توصیف ومعرفی شده است)

35 **Krafft, Albrecht.**—Die arabischen, persisehen und tuikischen Handshriften der K K Orientalischen Akademie zu **Wien**, Wien, 1842, XX+208 p

(در این فهرست جمعا ۳۱۲ نسخه معرفی وتوصیف شده است).

33 **Semenov, A A.**— Sobıanıye vostotchnyh roukopıssei Akademıı Naouk Uzbekskoı S S R , 4 Vol Tashkent, **1952–1956**, Vol I 438 p , Vol II 587 p , Vol III 553 p , Vol IV 559 p

(در این چهار جلد مجموعاً ۳٤٦۲ نسخهٔ خطی شرقی معرفی و توصیف شده‌است)

28 **Romaskewich, A.** — Supplementum Zapiski " Kollegii Vostokovedov » t I, 1925, 19 p

(این فهرست ذیلی است بر فهرست «زالمان -روزن»)

29 **Rosen, Baron Victor Romanovich** -Les manuscrits persans de l'Institut des Langues Orientales, Collections Scientifiques, Vol. III, St Petersbourg 1886, IV+369 p

(درین فهرست ۱۳۲ نسخهٔ فارسی در سومین قسمت کتاب توصیف ومعرفی شده است)

30 **Salemann, C. و V. Rosen** — Indices alphabetici codicum manuscriptorum persicorum turcicorum arabicorum qui in Bibliotheca Imperialis Literarum Universitalis Petropolitanae adseruantur " Zapiski Vostočnago Otdêleniya Imperatorskago Rossiyskago Archeologičeskago Obsčestwa» t II-III, St Petersbourg, 1887-88, 50 p

(درجلد اول ۵۷ نسخهٔ فارسی ودرجلد دوم ۲۲ نسخه توصیف ومعرفی شده است)

31 **Sĕmenov, A.A.**—A Descriptive catalogue of the Persian, Arabic and Turkish manuscripts preserved in the Library of Middle Asiatic State University, Tashkent, 1935-1956, vol 1 84 p, Vol. II 88 p

32 **Semenov, A.A.**—Katalog rukopisei istoricheskogo otdela Bukharskoi Tsentral'noi Biblioteki, Tashkent, 1925

= ۳ =

فهرستهای چاپی نسخه های خطی

کتابخانه های

اتحاد جماهیر شوروی

24 **Dorn, Bernhard** — Die sammlung von Morgenländischen Handschriften, welche die Kaiserliche offentliche Bibliothek zu St Petersburg im Jahr 1864 von V Chanykov erworben hat, St Petersburg, 1865, 93 s

25 **Dorn, Bernhard** — Catalogue des Manuscrits et Xylographes orientaux de la Bibliotheque Imperiale Publique de St Petersbourg, St Petersbourg, 1852, XLIV+719 p

(درین فهرست شماره های ۱٤۸ تا ٤۹۸ نسخه فارسی است)

26 **Kahe, E.** — Persidskiya, arabskiya i tyurkiskiya rukopisi Turkestanskoi publicnoi Biblioteki Tachkent, 1889, 79 p

(درین فهرست ٦۹ نسخهٔ فارسی ـ شماره های ۱ تا ٦۹ ـ معرفی و توصیف شده است)

27 **Mikloukho Malkai. N D.**—Opisaniye tadjikskikh i persidskikh rukopisei Moscow, 1955, 112 p

(درین فهرست ۹۱ نسخه از کتابهای مسالك وممالك و جغرافیای شهرها توصیف ومعرفی شده است)

21 **Martinovitch, Nicholas N.** — A Catalogue of Turkish and Persian manuscripts belonging to Robert Garrett and desposited in the Prinston University Library, Prinston, 1926, IV+46 p

22 **Moghadam, Mohamad و Yahya Armajani و Philip K.Hitti** — Descriptive catalogue of the Garrett collection of Persian, Turkish and Indic manuscripts including some miniatures in the Princeton University Library, Princeton, 1939, 94+X p

(در این فهرست ١٤٩ نسخه خطی معرفی شده است)

23 **Simsar, Muhammed Ahmad** — Oriental manuscripts of John Fredrick Lewis collection in the free Library of Philadelphia, Philadelphia, 1937, XIX+248 p

(در این فهرست جمعا ١٤٩ نسخه که تعداد ٦٢ نسخهٔ آن از شماره ٣٦ تا ٩٧ فارسی است بیان و توصیف شده است)

= ۲ =

فهرستهای نسخه های خطی
کتابخانه های

آمریکا

17 A Catalogue of Arabic, Turkish and Persian manuscripts The private collection of Wm B Hodgson, Washington, 1830, 10p

18 **Hoe, Robert** – Catalogue of an exhabition of illuminated manuscripts also some examples of Persian manuscripts, Grobier Club, New York, 1892, XXXIII+64 p

19 **Jakson, Williams و Abraham Yohannan** – A Catalogue of a collection of Persian manuscripts including also some Turkish and Arabic presented to the Metropolitan Museum of Art, New York, second edition, 1934, 188 p
(درین فهرست ۲۰ نسخهٔ نفیس خطی توصیف ومعرفی شده است)

20 **Martinovitch, Nicholas N.** – Arabic, Persian and Turkish manuscripts in the Colombia Uni - vestity Library " Journal of American Oriental Society", Vol 49, No 3, pp 219-233

lin Vierter Band Verzeichniss der persischen Handschriften, Berlin, 1888, XVI+1283 s

(درین فهرست ۱۰۹۸ نسخه توصیف ومعرفی شده است واز فهرستهای دقیق ومعتبر است)

15 **Strothmann, A.** – Arabischen und persischen Handschriften aus dem Besitz des verstorbenen Reisenden Dr Burchardt, O L Z 1922, cols.360-363

(نام این فهرست درکتابشناسی «وحده» آمده است)

16 **Vollers, K.** – Katalog der islamischen Handschriften der Universitats-Bibliothek zu Leipzig, Leipzig, 1906

Berlin Preussische Akademie der Wissenschaften, Abhandlungen Philosophisch- historisch Klass, Berlin, 1938, 102 s

(در این فهرست ۲۰ نسخه توصیف ومعرفی شده است)

10 **Irmisher, J. C.** – Handschriften - Katalog der Koniglichen Universitatsbibliothek Erlangen T V Arabische, turkische und persische Manuscripte Frankfort, 1852

(نسخه های فارسی درصفحات ۷ تا ۱۸ توصیف شده است)

11 **Landauer, S.** – Die Handschriften der Hof-und Landesbibliothek in Karlsruhe II, Orientalische Handschriften, Karlsruhe, 1892

12 **Musharraf-ul-Hukk, Meer Mahommed** – Verzeichnis derpersischen und hindustanischen Handschriften der Bibliothek der Deutschen Morgenlandischen Gesellschaft zu Halle A S., Halle (Leipzig), 1911, VIII+76 s

(در این فهرست ۷۰ نسخهٔ خطی فارسی توصیف و معرفی شده است)

13 **Pertsch, Wilhelm** – Die Orientalischen Handschriften der Herzoglichen Bibliothek zu Gotha Erester Theil die persisehen Handschriften, Wien, 1859, XI+240 s

(در این فهرست ۹۳ نسخه بصورت مفصلی توصیف ومعرفی شده است)

14 **Pertsch, Wilhelm** – Die Handschriften - Ver zeichnisse der Koniglichen Bibliothek zu Ber-

lanischen, koptischen, syrischen, athiopischen Handschriften Hamburg, 1908, XXI+246 s
(در این فهرست نسخه های شماره ۱۴۵ تا ۲۳۱ ، یعنی ۸۷ نسخه ، فارسی است)

4 **Ewald, G. H. A.**- Verzeichniss der Orientalischen Handschriften der Universitats - Bibliothek zu Tubingen, Tubingen, 1839

5 **Fleipcher, Henricus Orthobius** — Catalogus Codicum Manuscriptorum Orientalium Bibliothecae Regiae Dresdensis, Lipsiae, 1831, XII+105 s
(در این فهرست ۱ نسخهٔ فارسی توصیف شده است)

6 **Fleischer, Heinriuh Orthobius** - Catalogus librorum manuscriptorum qui in Bibliotheca Senatoria Civitatis Lipsiensis asservantur, تحت عنوان Codices arabici, persici, turcici), Grimae, 1838, pp 327-559

7 **Fonahn, Adolf** — Zur Quellenkunde der Persischen Medizin, Leipzig, 1910, V+152 s
(این کتابشناسی به توصیف آثار پزشکی فارسی و عربی اختصاص دارد و نسخه های خطی بعضی از آنها توصیف و معرفی شده است)

8 **Frank, Ohtmar** — Ueber die Morgenlandischen Handschriften der Koniglichen Hof-und Centralbibliothek in Munchen, 1814, 82 s

9 **Hansen , Olaf** — Die Mittelpersischen Papyri der papyrussammlung der staatlichen museen zu

= ۱ =

فهرستهای چاپی نسخه های خطی

کتابخانه های

آلمان

1 **Aumer, Joseph** — Die Arabischen Handschriften der Koniglichen Hof-und Staatsbibliothek in Munchen (Catalogus codicum manuscriptorum Bibliothecae Regiae Monacensis, t I 2) Munich, 1866, 502 s

(در این فهرست نسخه های شماره ۱۲، ۵۷۲، ۶۴۸، ۶۴۸ مکرر، ۸۹۴، ۸۹۴ مکرر فارسی است)

2 **Aumer, Joseph** — Die Persischen Handschriften der K Hof-und Staatsbibliothek in Munchen (Catalogus codicum manuscriptorum Bibliothecae Regiae Monacensis, t I 3), Munchen, 1866,152 s

(در این فهرست ۳۵۱ نسخه وصف شده است)

3 **Brockelmann, Carl** — Katalog der Orientalischen Handschriften der Stadtsbibliothek zu Hamburg mit ausschluss der hebraischen Teil I Die arabischen, persischen, turkischen ma-

فهرست مندرجات

فهرستهای	نسخه‌های	کتابخانه‌های	آلمان	صفحهٔ	۱
«	«	«	آمریکا	«	۵
«	«	«	اتحاد جماهیر شوروی	«	۷
«	«	«	اطریش	«	۱۱
«	«	«	افغانستان	«	۱۳
«	«	«	انگلستان	«	۱۵
«	«	«	ایتالیا	«	۲۳
«	«	«	ایران	«	۲۷
«	«	«	ترکیه	«	۳۳
«	«	«	دانمارك	«	٤۱
«	«	«	سوئد	«	٤۳
«	«	«	عراق	«	٤۵
«	«	«	فرانسه	«	٤۷
«	«	«	لهستان	«	٤۹
«	«	«	مصر	«	۵۱
«	«	«	هلند	«	۵۳
«	«	«	هند	«	۵۵
استدراك وفهرستهای دیگر				«	٦۵
نامهای کسان (نامهای اسلامی)				«	٦۹
نامهای کسان (نامهای مؤلفان اروپایی)				«	۷۲
نام کتابخانه‌ها				«	۷۹

کتابشناسی فهرستهای نسخه‌های خطی فارسی

گردآوری

ایرج افشار

اینک که « کتابشناسی فهرستهای نسخه‌های خطی فارسی » نشر میشود لازم است که از طرف خود و گروه کتابشناسی ایران از جناب آقای دکتر احمد فرهاد رئیس محترم دانشگاه طهران اظهار امتنان کنم که نویسندهٔ این سطور را با طبع کتاب در جزء انتشارات دانشگاه طهران رهین الطاف خویش فرمودند

طهران ، ۲۷ شهریور ۱۳۳۷ — ایرج افشار

با گفته نماند که آقای محمدتقی دانش‌پژوه با همه گرفتاریها بذل لطف فرمودند و مشخصات و اطلاعات مربوط به هفده فهرست را در اختیار من گذاردند و سپاس این لطف و مرحمت سپاسگزاری خویش را ابراز میدارم

درهمین خلال خودمن بیرراهی سفر شدم و کتاب نیمه کار را همراه خویش بفرنگ بردم ودر آنجا از کتابخانهٔ مدرسهٔ السنهٔ شرقیه نیز استفاده بردم و در تکمیل کتابشناسی کوشیدم و متن کتاب را به یونسکو تقدیم داشتم ضمناً چون چاپ این کتاب را برای کتابشناسان و کتابداران لازم میدانستم از یونسکو تقاضا کردم که اجازهٔ نشر آنرا بزبان فارسی بدهند

در تدوین این کتاب به اصل اغلب فهرستها که در کتابخانه‌ها بدست آمد رجوع شد و اطلاعات لازم بی‌واسطه اخذ گردید و مشخصات بقیه از روی فهرستها و کتابشناسیها ، یعنی مع‌الواسطه ، استخراج شد

برای اطلاع خوانندگان باید گفته شود که در ایران (طهران) شش مجموعهٔ نسبةً کامل از فهرستهای نسخ خطی فارسی در کتابخانه‌های دانشکدهٔ ادبیات (مجموعهٔ مرحوم محمد قزوینی)، دانشکدهٔ حقوق ، مجتبی مینوی ، مجلس سنا ، ملی ، سعید نفیسی وجود دارد

من از هر شش مجموعه استفاده کرده‌ام و بهمین مناسبت از مدیران کتابخانه‌های مذکور و خصوصاً از آقای سعید نفیسی که با گشاده دستی خاص مجموعهٔ خود را بمن سپردند تشکر میکنم همچنین بر من فرض است که از آقای مجتبی مینوی بهمین مناسبت و بمناسبت آنکه اطلاعات مربوط بفهرستهای «عثمانی» را از راه دور بفرنگ ارسال فرمودند از دل وجان سپاسگزاری نمایم

سر آغاز

سبب تدوین «کتابشناسی فهرستهای نسخه‌های خطی فارسی»، در مقدمه‌ای که رئیس محترم گروه کتابشناسی ایران مرقوم داشته‌اند بیان شده‌است، وبدان حاجت نیست که مکرر شود فقط تذکار این نکته لازم است که گروه کتابشناسی ایران به ابتکار آقای دکتر محسن صبا که ریاست گروه را درعهدهٔ کفایت دارند وبا عضویت آقایان سعید نفیسی، محمد تقی دانش‌پژوه، منوچهر ستوده، مصطفی مقربی، عباس زریاب خویی وایرج افشاردرسال ۱۳۳۳ تأسیس وبمؤسسهٔ یونسکو معرفی شد

☆☆☆

پس از آنکه موضوع تدوین کتابشناسی حاضرمورد تأییدیونسکو واقع گردید قرار بر آن بود که آقایان محمدتقی‌دانش‌پژوه وعباس‌زریاب خویی‌ونویسندهٔ این‌سطور کتاب مذکوررا بزبان فرانسوی فراهم آوردیم و به یونسکو تقدیم کنیم اما مسافرت آقای زریاب خویی به آلمان و گرفتاریهای‌چندآقای دانش‌پژوه سبب‌شد که من ازمعاضدت‌وهمکاری آن دودوست ارجمند وهمکاردانشمند محروم‌شوم

کتاب فارسی در دنیا مطلع شویم

این امر مهم دو فایده در بر خواهد داشت یکی آنکه اصطلاح «نسخهٔ منحصر بفرد» را کمتر خواهیم شنید و دیگر آنکه چنانچه محققی بخواهد در بارهٔ کتابی تحقیق کند بوسیلهٔ آن فهرست از وجود نسخ مختلف آن کتاب، در کتابخانه‌های معروف دنیا، اطلاع حاصل خواهد نمود.

در پایان، از زحماتی که آقای ایرج افشار در گردآوری فهرست حاضر تحمل نموده‌اند، تشکر میکند و همچنین از مساعدت گروه کتابشناسی ایران مخصوصاً از استاد محترم آقای سعید نفیسی که مساعدتهای فراوان فرموده‌اند ابراز امتنان مینماید.

همراهیهای سازمان فرهنگی یونسکو نیز همیشه مورد توجه خاص و قدردانی فرهنگ پژوهان ایران بوده است.

رئیس گروه کتابشناسی ایران

دکتر محسن صبا

دررشته‌های مختلف علوم در ایران، و از طرف دیگر، نبودن چاپ در این کشور سبب کثرت کتب خطی فارسی شده است. چون تمدن ایران مخصوصاً در خطهٔ خاور گسترش داشته، کتب فارسی از حد چین گرفته تا شمال افریقا بهمه جا رفته و مخصوصاً همسایگان ما یعنی هندوستان و ترکیه از خواستاران جدی کتابهای فارسی بوده‌اند و این کتابها را در گنجینه‌های خود محافظت نموده‌اند.

هنگامیکه مغرب زمین متوجه تمدن مشرق شد، بار مقداری کتاب فارسی از ایران و سایر خطه‌های شرق بکتابخانه‌های اروپا منتقل شد، وبدین لحاظ کتب فارسی درسه قارهٔ آسیا و افریقا و اروپا پخش شد.

کتب فارسی تنها از این حیث اهمیت ندارد، بلکه باید گفت ذوق نقاشی، تذهیب، جلدسازی و خوشنویسی قوم ایرانی در این کتب بمنصه ظهور رسیده است و بجرأت میتوان گفت که هیچ قومی نتوانسته است کتاب خطی را بزیبائی آنچه از زیردست هنرمندان ایرانی درآمده است بوجود آورد. لذا اطلاع بر وجود کتابهای فارسی هم از جهت ادبی و هم علمی و هم از جهت فنی و هنری، مورد توجه محققین میباشد.

با مجموعهٔ «کتابشناسی فهرستهای نسخه های خطی فارسی»، بوجود کتابهای فارسی در اقطار جهان پی‌میبریم. این نخستین گام اساسی است که آقای ایرج افشار، با معاضدت گروه کتابشناسی ایران، برای وقوف بوجود کتب فارسی در کشورهای مختلف، برداشته‌اند.

گام دیگر عبارت از آنست کــه کلیهٔ کتب فــارسی موجود در فهرستهای مختلف یکجا شود و «فهرست عمومی کتابهای خطی فارسی» بوجود آید. یعنی کتابی آماده گردد که در آن از وجود نسخ مختلف هر

مقدمه

درسال ۱۳۳۳، هنگامیکه اینجانب درسازمان فرهنگی یونسکو مشغول مطالعهٔ وضع کتابخانه‌های دانشگاهی بود، اطلاع یافت که سازمان نامبرده اعتبار خاصی برای تهیهٔ کتب مربوط بکتابشناسی وامور مربوط بکتابخانه‌ها دارد

هنگام بازگشت بایران و تشکیل گروه کتابشناسی ملی، سه موضوع برای تهیهٔ یك کتاب به یونسکو پیشنهاد شد وسازمان مزبور از موضوعهای پیشنهاد شده نظر باهمیت مطالب، موضوع «فهرستهای چاپی نسخه‌های خطی فارسی» را مورد قبول قرارداد

موضوع کتابشناسی فهرستهای چاپی کتب خطی فارسی برای ما اهمیت خاصی دارد چه صنعت چاپ خیلی دیرقدم بکشور ایران نهاد وتا چندی قبل، که اغلب اشخاص هنوز بخاطر دارند، کتب مورد نیاز را محصلین ومحققین بدست خود مینوشتند و یا کتابت آنرا از کاتبی خواستار میشدند

ازیکطرف قدمت تاریخی تعلیم وتعلم ووجود کتب مختلف ومتعدد

این کتاب در مهرماه ۱۳۳۷ در چاپخانهٔ دانشگاه
در طهران به چاپ رسید

گروه ملی کتابشناسی ایران
۱

انتشارات دانشگاه تهران
۴۸۵

کتابشناسی

فهرستهای نسخه‌های خطی فارسی

در

کتابخانه‌های دنیا

بکوشش

ایرج افشار

۱۳۳۷

طهران

گروه ملی کتابشناسی ایران
۱

انتشارات دانشگاه تهران
۴۸۵

کتابشناسی

فهرستهای نسخه های خطی فارسی

در

کتابخانه های دنیا

بکوشش

ایرج افشار

۱۳۳۷

طهران